

ОДЕСЬКИЙ ЗАВОД ВАЖКОГО КРАНОБУДУВАННЯ

— підприємство у галузі важкого машинобудування. Засн. 1863 як Гол. залізничні майстерні поруч із паровоз. депо для ремонту рухомого складу Одес.-Балт. залізниці (див. Одеська залізниця); від 1918 — ім. Січн. повстання. Тут працювали понад 2 тис. осіб, які здійснювали капітал. ремонт паровозів і товар. вагонів. 1930 майстерні реорганізовано в Одес. кранобуд. завод ім. Січн. повстання. У наступ. році побудовано перший паровий колій. кран — 6-тон. «Январець-1», що поклав початок рад. кранобудуванню. У довоєнні роки на підприємстві виготовлено дослідну партію парових кранів вантажопідйомністю 15, 45 та 90 т, моторні крани на гусенич. ходу (6 т) тощо. На поч. 1939 завод увійшов до 4-х найбільших маш.-буд. підприємств Одеси. З поч. 2-ї світової війни освоїв випуск продукції військ. призначення, зокрема побудував на шасі вантажівок ЗІС-6 15 пересув. ремонт. майстерень. У липні 1941 більшість устаткування евакуйовано на Кіров. маш.-буд. завод та у м. Курган (обидва — РФ). Під час оборони Одеси один із цехів заводу переобладнано в танкоремонтні майстерні (відремонтовано для Примор. армії 10 танків), колектив підприємства брав участь у буд-ві 3-х бронеполіздів, а пізніше освоїв виробництво бронетракторів НІ-1, 50-мм та 82-мм мінометів тощо. Під час бойових дій та окупації завод був повністю зруйнований. Після визволення Одеси (1944) розпочато відбудову підприємства. 1946 тут почали серій. випуск автомоб. кранів вантажопідйомністю 3 т, 1948 — 5 т, у наступні роки — залізнич. і пневмат. коліс. кранів вантажопідйомністю 10, 25 і 50 т. За створення й освоєння виробництва самохід. повноповорот. кранів групу робітників та інж. заводу 1952 відзначено Сталін. премією. Від 1960 підприємство спеціалізовано на випуску великовантаж. пневмат. коліс. кранів і перейм. в О. з. в. к. Відтоді розпочато виробництво пневмат. коліс. кранів вантажопідйомністю 12, 16, 25, 40, 63 і 100 т. 1963 завод нагородж. орденом Трудового Червоного Прапора. У структурі (1970) — 9 осн. (мех., складал., сталев. та чавуноливар., ковал.-пресовий, металокопирів, гідравліки, малярно-здавал., запас. частин) та 7 допоміж. (інструм., ремонтно-мех., ремонтно-буд., електроцех тощо) цехів. Від поч. 1970-х рр. завод став випускати 40-, 63- і 100-тонні крани. Загалом 1946–74 підприємство створило понад 25 модифікацій кранів різної вантажопідйомності, деякі з них були відзначені дипломами ВДНГ СРСР, а також освоїло виробництво 16- і 25-тон. кранів для роботи в умовах Край. Півночі; крім того, на заводі

здійснювали сталеве та чавунне лиття для кранів, поковки й штампування, мех. та термічне оброблення деталей. Від 1975 О. з. в. к. — гол. підприємство Одес. ВО важкого кранобудування ім. Січн. повстання. На поч. 1980-х рр. на заводі діяли комплексно-механізов. ділянки та потік. конвеєрні лінії, осн. продукцією були стрілові самохідні крани на пневмат. коліс. ходу вантажопідйомністю 25, 40, 63 та 100 т. 1982 на підприємстві спроектовано й побудовано перший у СРСР автомоб. гідравліч. кран вантажопідйомністю 100 т (встановлений на спеціально розробленому шасі). О. з. в. к. належав до структури Мінбуддормашу і був одним із найбільших підприємств важкого машинобудування СРСР, продукцію експортував у 47 країн світу. 1987 на заводі організовано спільне з ним. фірмою «Лібгерр» підприємство «Кранлод»: у наступ. році побудували перший кран ЛТМ-1050-4, освоїли виробництво ЛТМ-1050 та ЛТМ-1070 вантажопідйомністю 50 та 63 т. 1994 спіл. підприємство ліквідовано, за час його функціонування загалом було випущено бл. двохсот 50-тон. кранів. Після відновлення незалежності України завод приватизовано й перетвор. на ХК «Краян». Під однойм. маркою підприємство деякий час продовжувало випуск кранів на пневмоколіс. ходу, автомоб. кранів та кранів на спец. шасі з телескопіч. стрілою вантажопідйомністю 30, 40 та 50 т. 1994–95 тут працювали бл. 5000, у 1999 — бл. 1000 осіб. Від 1997 підприємство працювало з мін. навантаженням, того року виготовлено 24, у 1998 — 20, у 1999 — 4 крани; у 2000-х рр. після низки рейдер. захоплень його визнано банкрутом. У вересні 2016 Одес. міськрада придбала вцілілу адм. будівлю, що входила до комплексу заводу «Краян», — там розмістили Департамент надання адм. послуг та ін. структурні підрозділи.

Рекомендована література

1. Першина З. В. Имени Январского восстания. О., 1963;
2. Славный путь одесских краностроителей // Строител., дорож. и коммунал. машиностроение в СССР. Т. 2. Москва, 1967;
3. Андриенко Н. Н. Стреловые самоходные краны: В 2 кн. О., 2001;
4. Герасимова Т. Г. Краян, который мы потеряли: К 150-летию завода // Подъем. сооружения. Спец. техника. 2014. № 1–2.

А. О. Сабатин, О. В. Савченко

Фотоілюстрації

Бібліографічний опис:

Одеський завод важкого кранобудування / А. О. Сабатин, О. В. Савченко // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. — К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2022. — Режим доступу: <https://esu.com.ua/article-75203>. – Останнє поновлення : 2023.

2001-2025 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України ([докладніше](#)).